

BEATA BUCHWALD

ZŁOTY WIEK
W RZECZ-
POSPOLITEJ

ETAP EDUKACYJNY: **UCZNIOWIE 10-14 LAT**CZAS TRWANIA ZAJĘĆ: **1-2 GODZINY****CELE EDUKACYJNE****OGÓLNE:**

- przedstawienie zasług ostatnich Jagiellonów dla rozwoju polskiej kultury oraz zapoznanie uczniów z dziedzictwem kulturowym złotego wieku w Rzeczypospolitej,
- podjęcie działań (w oparciu o analizowane źródła) mających na celu zrozumienie przez ucznia określenia złoty wiek w odniesieniu do XVI wieku w Rzeczypospolitej,
- kształcenie umiejętności pracy z różnorodnymi źródłami oraz formułowania wypowiedzi na dany temat.

SZCZEGÓŁOWE:**Uczeń:**

- zna dokonania w dziedzinie kultury Zygmunta Starego, królowej Bony i Zygmunta Augusta,
- zna i prawidłowo posługuje się pojęciami: mecenas, złoty wiek, arras, krużganek, attyka, kopoła, dziedziniec,
- zna najważniejsze zabytki doby renesansu w Polsce: Wawel, Kaplica Zygmuntowska, miasto Zamość, dzwon Zygmunta, kamienice w Kazimierzu nad Wisłą, ratusz w Poznaniu,
- rozumie, na czym polegał mecenas,
- rozpoznaje na budowli elementy architektoniczne charakterystyczne dla stylu renesansowego,
- rozumie znaczenie odkrycia naukowego Mikołaja Kopernika,
- potrafi wymienić twórców polskiej kultury XVI wieku,
- doskonalili umiejętność pracy ze źródłami w zakresie analizy, interpretacji oraz dostrzegania związków przyczynowo- skutkowych;
- dostrzega wartość poznawczą źródeł,
- kształci umiejętności w zakresie opracowania zgromadzonych źródeł; na ich podstawie potrafi przygotować booklet lub planszę dydaktyczną,
- formułuje wypowiedź poprawną pod względem merytorycznym i językowym, potrafi w komunikatywny sposób przekazać wiedzę innym uczniom,
- doskonalili umiejętność współpracy w grupie i zwięzłego prezentowania wyników tej współpracy,

- potrafi zaprezentować własne zdanie, popierając je odpowiednio dobranymi argumentami.

Metody dydaktyczne:

- burza mózgów,
- przygotowanie lapbooka lub planszy dydaktycznej,
- praca ze źródłem: ikonograficznym, pisanym, kartograficznym,
- elementy dyskusji.

Środki dydaktyczne:

> Suleja Włodzimierz, Zarys dziejów Polski (rozdział Złoty wiek),

Źródła kartograficzne:

> Atlas historyczny. Od starożytności do współczesności. Gimnazjum, Nowa Era Warszawa 2016, s.47, 49; mapy: Gospodarka Rzeczypospolitej w XVI wieku, Nauka, kultura i narodowości w Rzeczypospolitej w XVI wieku.

Źródła ikonograficzne:

> Matejko Jan (Poczet królów i książąt polskich) portrety: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta, <http://www.malarze.com/plartysta.php?id=225>

> Portret Bony Sforzy http://cyfrowe.mnw.art.pl/dmuseion/docmetadata?id=43268&show_nav=true

> ratusz w Zamościu <https://zabytek.pl/pl/obiekty/zamosc-ratusz>

> plansza z teorią geocentryczną i heliocentryczną

> Matejko Jan, Astronom Kopernik czyli rozmowa z Bogiem, <https://eszkola.pl/jezyk-polski/astronom-kopernik-czyli-rozmowa-z-bogiem-1352.html>

Teksty źródłowe:

> Paweł Jasienica, Polska Jagiellonów, Warszawa 1979,

> R. Szczygieł, Jak powstał Zamość?, Mówią wieki nr 2 1981,

> Mikołaj Kopernik O obrotach sfer niebieskich (źródło: M. Kopernik, O obrotach sfer niebieskich, tłum. M. Brożek, Warszawa 1953, s. 45–49.),

> H. Samsonowicz, J. Tazbir Tysiącletnie dzieje, Wrocław 2000, s. 133-134 (fragment dotyczący rozwoju j. polskiego i drukarstwa),

Źródła internetowe:

> Przystanek Kraków: Bona Sforza- najświetniejsza Włoszka na Wawelu,

http://krakow.pl/otwarty_na_swiat/aktualnosci/192755,62,komunikat,przystanek_krakow__bona_sforza__najslynniejsza_wloszka_na_wawelu.html

- > <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Zygmunt-II-August;4002612.html> (fragment dotyczący oceny panowania),
- > Zamość w XVI w. fot. Archiwum Ilustracji WN PWN SA © Wydawnictwo Naukowe PWN <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Zamosc;4000193.html#prettyPhoto>
- > <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/arrays-wawelskie;3871309.html>,
- > <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/renesans-Sztuka;4019656.html> (fragment, 5. akapit)
- > <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Polska-Sztuka-Czasy-nowozytne;4575123.html> (fragment, 1. Akapit),
- > <https://encyklopedia.pwn.pl/materialy-dodatkowe/haslo/Berrecci-Bartolomeo-wnetrze-kaplicy-Zygmuntowskiej;1546040.html#prettyPhoto> Berrecci Bartolomeo, wnętrze kaplicy Zygmuntowskiej PWN
- > kamieniczki w Kazimierzu Dolnym (Kazimierz Dolny, kamienice Przybyłów fot. B. Kędzierzawska/Archiwum Ilustracji WN PWN SA © Wydawnictwo Naukowe PWN <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Kazimierz-Dolny;3921439.html#prettyPhoto>),
- > dziedziniec zamku wawelskiego z krużgankami Kraków, Wawel, renesansowe krużganki fot. J. Bielski/Archiwum Ilustracji WN PWN SA © Wydawnictwo Naukowe PWN <https://encyklopedia.pwn.pl/materialy-dodatkowe/haslo/Krakow-Zamek-Krolewski-na-Wawelu;1030829.html#prettyPhoto>
- > ratusz w Poznaniu <http://www.poznan.pl/mim/turystyka/inne-zabytki,p,37,51.html>

Materiały pomocnicze:

- > laptopy z dostępem do Internetu,
- > materiały do przygotowania lapbooka: teczka, papier kolorowy, gotowe szablony, koperty, klej, nożyczki, klamerki, sznurek i inne.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

I. Wprowadzenie

1. Nauczyciel poleca uczniom, aby zastanowili się nad skojarzeniami z kolorem złoty np. złoty medal, złota jesień. Swobodne wypowiedzi uczniów na ww. temat. Następnie sprawdza, czy uczniowie pamiętają, ile lat ma wiek. Kolejnym zadaniem jest próba zdefiniowania pojęcia kultura. W tym celu nauczyciel pyta uczniów o to, co lub kto tworzy kulturę. Uczniowie pracując metodą burzy mózgów podają swoje propozycje (artyści, malarze, pisarze, architekci, prawnicy, uczeni, itp.) na podstawie których zostaje wspólnie zdefiniowane pojęcie kultury np. kultura to dorobek cywilizacyjny społeczeństwa w skład, którego wchodzi architektura, dzieła literackie, muzyczne, plastyczne.

2. Nauczyciel odwołując się do tematu lekcji wspólnie z uczniami formułuje cel lekcji.
3. Zapis tematu Złoty wiek w Rzeczpospolitej i celu lekcji: dowiem się, dlaczego wiek XVI w Polsce nazwano złotym wiekiem.

II. Rozwinięcie

1. Nauczyciel wprowadza uczniów w tematykę renesansu w Polsce (podręcznik W. Suleji Zarys dziejów Polski, rozdział Złoty wiek), wyjaśnia w jaki sposób do naszego kraju trafiły renesansowe nowinki (podróże Polaków do Włoch i przywożenie renesansowych nowinek, zapraszanie do Polski włoskich architektów, malarzy, wyjazdy szlacheckiej młodzieży na studia na włoskie uczelnie, działalność królowej Bony pochodzącej z Włoch, wyjazdy polskich dyplomatów do Włoch). Nauczyciel informuje uczniów, że w XVI wieku w Polsce panował Zygmunt Stary, a następnie jego syn Zygmunt August. Przypomina również, że żoną Zygmunta Starego była Bona Sforza pochodząca z Włoch, które były kolebką renesansu. Nauczyciel ilustruje swoją wypowiedź portretami ww. władców autorstwa Jana Matejki.
2. Nauczyciel losowo dzieli uczniów na sześć grup. Wyjaśnia zadanie i metodę pracy oraz przydziela źródła.
3. Każda grupa pracuje z określonym zestawem źródeł i na podstawie ich analizy i interpretacji przygotowuje materiał do lapbooka/planszy dydaktycznej zatytułowanej Złoty wiek kultury polskiej.
4. Uczniowie po umieszczeniu informacji w lapbooku przedstawiają na forum klasy materiał zgromadzony w lapbooku. Celem tej części lekcji jest zapoznanie uczniów z dorobkiem kultury polskiej XVI wieku. Nauczyciel może uzupełniać wypowiedzi uczniów.

III. Podsumowanie

Nauczyciel inicjuje dyskusję na temat: Czy słusznie wiek XVI nazwano złotym wiekiem? Wypowiedzi uczniów prowadzące do uzasadnienia nazwy złoty wiek w odniesieniu dla dorobku cywilizacyjnego Polski w XVI wieku.

Zadanie domowe

Na podstawie zgromadzonej wiedzy i dostępnych źródeł nagraj na telefonie dwuminutowy film promujący wybrany zabytek polskiego renesansu lub dokonania Mikołaja Kopernika.

Komentarz dydaktyczny (uwagi do realizacji):

1. Zaproponowana w scenariusz zajęć metoda pracy – lapbook- może zostać zastąpiona planszą dydaktyczną. Wówczas uczniowie przygotowują wspólną planszę na dużym kartonie lub tablicy. Na środku planszy należy umieścić napis Złoty wiek w Rzeczypospolitej, a wokół uporządkowane tematycznie zapisy stanowiące wyniki pracy grup.

2. Lapbook staje się coraz powszechniej stosowaną metodą pracy. Uczniowie chętnie przygotowują tzw. teczki tematyczne, w których na małej powierzchni w interesujący sposób prezentują opracowany materiał. Jeżeli uczniowie nie znają tej metody pracy należy na wcześniejszej lekcji zapoznać uczniów z zasadami tworzenia lapbooka i zaprezentować przykładowy lapbook. Podczas zajęć przygotowujemy jeden lapbook, na okładce którego zapisujemy tytuł Złoty wiek w Rzeczypospolitej. Nauczyciel lub uczniowie przygotowują do lekcji materiał do lapbooka: teczkę, koperty, kolorowe kartki, klej nożyczki, klamerki, sznurki, gotowe szablony, np. oś czasu. Wszystkie grupy umieszczają swoje materiały w jednym wspólnym lapbooku.

3. Zestaw materiałów źródłowych jest propozycją autora scenariusza. Przygotowane źródła mogą być uzupełnione przez nauczyciela lub wzbogacone źródłami wyszukanyymi w Internecie przez uczniów.

4. Ponieważ część źródeł ikonograficznych znajduje się na stronach internetowych ważne jest, aby uczniowie podczas lekcji mieli zapewniony dostęp do Internetu. Mogą korzystać z laptopów lub smartfonów. W celu usprawnienia korzystania ze źródeł internetowych nauczyciel przesyła grupom wykaz źródeł z podanymi adresami stron internetowych w formie emaila.

5. Sposób pracy ze źródłem pisanim należy do decyzji grupy. Tekst może zostać przeczytany przez lidera grupy, a następnie krótko wspólnie omówiony. Grupa

Beata Buchwald

może podjąć decyzję o samodzielnym przeczytaniu tekstu przez każdego ucznia i następnie wspólnej jego analizie. W związku z możliwością wyboru przez grupę drugiej opcji należy przygotować teksty dla każdego ucznia. Ułatwi to także pracę z tekstem, uczniowie będą mogli podkreślać ważne fragmenty, słowa, zapisywać na marginesie notatki.

6. Ważnym momentem lekcji jest dyskusja zaplanowana na jej podsumowanie, która powinna prowadzić do odpowiedzi na pytanie: dlaczego wiek XVI nazwano w Polsce złotym wiekiem?

7. Przedstawiony scenariusz można zrealizować podczas jednej lekcji, ale należy wówczas zadbać o dyscyplinę pracy. Natomiast jeżeli klasa pierwszy raz pracuje metodą lapbooka należy zaplanować pracę na dwie godziny lekcyjne.

8. Ze względu na różnorodność źródeł, a także długość kilku tekstów źródłowych, scenariusz jest przeznaczony do realizacji dla starszych uczniów, którzy poradzą sobie z analizą i interpretacją zaproponowanych źródeł. Wypracowany lapbook lub plansza dydaktyczna może z kolei stanowić materiał do przeprowadzenia lekcji na ww. temat z młodszymi uczniami.

9. Instrukcje dla grup wraz z zestawem źródeł stanowią załączniki do scenariusza. Ułatwi to nauczycielowi przygotowanie wydruków dla uczniów.

Załącznik nr 1

Instrukcje dla grup z zestawem źródeł:

GRUPA 1

Zasługi ostatnich Jagiellonów dla polskiej kultury: Zygmunt Stary, Zygmunt August, Bona Sforza

Na podstawie zaproponowanych źródeł przygotujcie do lapbooka rozdział pt. Zasługi ostatnich Jagiellonów dla polskiej kultury. Informacje pisemne uzupełnijcie ikonografią np. portretami królów i dziełami, które powstały z ich inicjatywy.

Zestaw źródeł:

> Jan Matejko (Poczet królów polskich) portrety: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta, <http://www.malarze.com/plartysta.php?id=225>

> Portret Bony Sforzy http://cyfrowe.mnw.art.pl/dmuseion/docmetadata?id=43268&show_nav=true

> Paweł Jasienica Polska Jagiellonów, Warszawa 1979, s. 361:

Bona wszechstronnie dbała o ich kulturę, wprowadzała nowe rodzaje upraw, a jednocześnie budowała kościoły, osadzała przy nich proboszczów, w osiedlach troszczyła się o higienę. Polecała domy stawiać „pod sznur”, a nie jak kto chce, systematycznie sprawdzać czystość, opracowywać i przedkładać sobie projekty upiększania i rozszerzania miast.

> Przystanek Kraków: Bona Sforza- najszlenniejsza Włozka na Wawelu ,http://krakow.pl/otwarty_na_swiat/aktualnosci/192755,62,komunikat,przystanek_krakow__bona_sforza___najszylniejsza_wlozka_na_wawelu.html :

Z drugiej strony Bona była dobrze wykształcona (...). Dobrze zarządzała i gospodarzyła, była oszczędna (co dla niektórych znaczyć mogło tylko, że była skąpa), powiększała dochody z dóbr królewskich, dbała o kulturę, wysyłała młodzież na studia zagraniczne, była na bieżąco ze współczesną modą i twórczością artystyczną. Mówi się, że przywiozła ze swoich stron rodzinnych „włoszczyznę”, czyli pomidory, kalafior, marchew, sałatę, kapustę, szpinak i inne warzywa, bez których dzisiaj nie sposób wyobrazić sobie polskiej kuchni (...). Zapewne jednak dzięki królowej i jej dworowi następowało to szybciej i skuteczniej. Dotyczyło to również makaronów i potraw korzennych.

> Paweł Jasienica Polska Jagiellonów, Warszawa 1979, s.378:

Zygmunt August założył pierwszą w Wilnie galerię obrazów, na którą grosza nie szczędził. Dla artystów król miał hojną rękę. Od niego też pochodził najstarszy wileński księgozbiór (...) Zygmunt August i wznosił liczne kościoły katolickie, zakładał przy nich szkoły.

> <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Zygmunt-II-August;4002612.html> :

Kolekcjoner arrasów, twórca bezcennej biblioteki (ok. 3,5 tysięcy tomów), miłośnik muzyki, mecenas pisarzy, nie rozwinął jednak swego dworu w promieniujący szerzej ośrodek kultury; wynikało to z wędrownego (między Litwą a Polską) i samotniczego trybu życia (...). Sarkofag Zygmunta II Augusta znajduje się w katedrze wawelskiej (Kaplica Zygmuntowska).

> <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/arrasy-wawelskie;3871309.html>,

> notatka na temat Zygmunta Starego

Zasługi Zygmunta Starego jako mecenasu kultury:

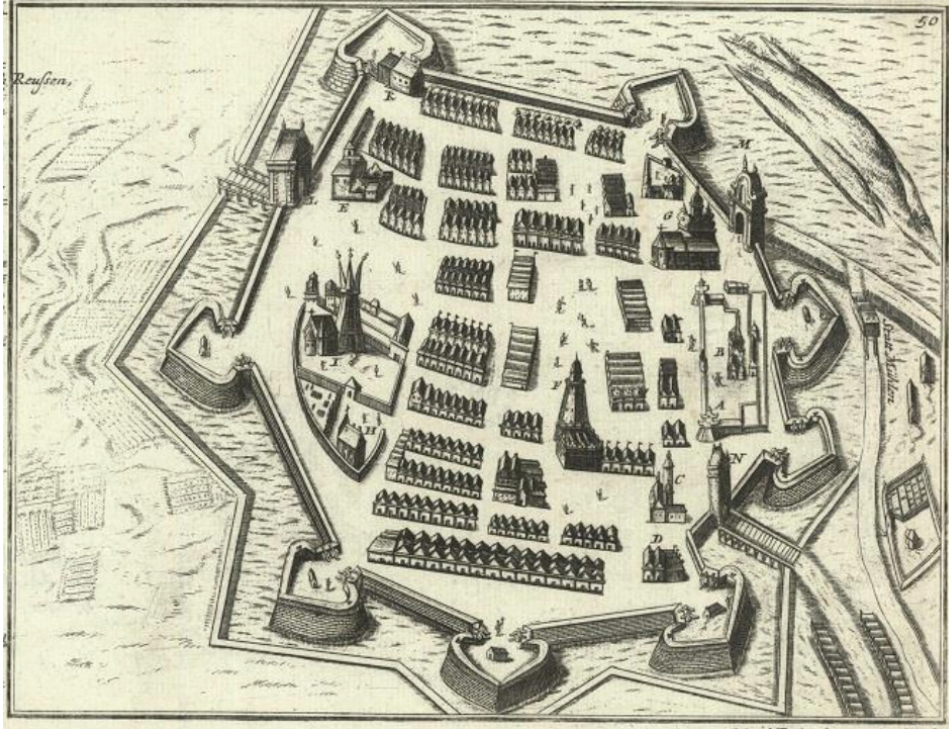
- przebudował w stylu renesansowym zamek na Wawelu; dobudował kaplicę Zygmuntowską, która stała się miejscem pochówku ostatnich Jagiellonów, sale zamkowe wyposażono w renesansowe meble, zamkowy dziedziniec otoczono krużgankami,
- otaczał opieką artystów,
- ufundował w 1520 r dzwon Zygmunta , który umieszczono na Wawelu

Oprac. Beata Buchwald

GRUPA 2

Zamość- Padwa Północy

Na podstawie analizy wskazanych źródeł przygotujcie do lapbooka rozdział zatytułowany

Zamość- Padwa Północy.

Zestaw źródeł:

> R. Szczygieł Jak powstał Zamość?, Mówią wieki nr 2 1981,

Plan Zamościa

Przywilej lokacyjny Zamościa został wystawiony 10 kwietnia 1580 roku (...). Pomysłodawcą i fundatorem nowego ośrodka miejskiego był Jan Zamoyski, najwybitniejszy polski mąż stanu przełomu XVI i XVII wieku, (...), zaś głównym projektantem i faktycznym budowniczym znakomity architekt włoski Bernardo Morando. Miejsce lokacji Zamościa zostało wybrane nieprzypadkowo. Zamoyski uznał, że nowopowstałe miasto przyspieszy rozwój gospodarczy terenów Roztocza oraz będzie stanowić centrum jego dóbr (...). Dla wzrostu handlu i rzemiosła Zamoyski sprowadził do swego miasta licznych kupców i rzemieślników (...), którzy prowadzili zyskowny handel ze Wschodem. Od samego początku miasto miało być wizytówką potęgi rodu Zamoyskich, dlatego też został wzniesiony pałac i potężne nowoczesne fortyfikacje, czyniące z miasta jedną z najpotężniejszych twierdz Rzeczypospolitej, której nie potrafiły zdobyć wojska Chmielnickiego, ani Szwedzi w czasie potopu. Przechadzając się po zamojskiej starówce, można podziwiać osobliwy urok renesansowego miasta, będącego być może najdoskonalszym i najtrwalszym dziełem genialnego kanclerza.

> Zamość w XVI w. fot. Archiwum Ilustracji WN PWN SA © Wydawnictwo Naukowe PWN
<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Zamosc;4000193.html#prettyPhoto>

Pytania pomocnicze do tekstu **Jak powstał Zamość?**

1. Kto był pomysłodawcą i fundatorem budowy Zamościa?
2. Kto zaprojektował i wybudował Zamość?
3. Jakie decyzje założyciela miasta miały przyspieszyć rozwój gospodarczy miasta?
4. Jakie elementy obronne Zamościa uczyniły miasto twierdzą trudną do zdobycia?
5. Zaznacz na planie miasta: rynek, ratusz, mury obronne, kościół.

GRUPA 3

Architektura renesansowa w Polsce

Na podstawie podanych źródeł przygotujecie rozdział do lapbooka pt. Architektura renesansowa w Polsce. Zaznaczcie na budowlach charakterystyczne cechy architektury renesansowej np. krużganki, arkady, hełmy, kopuły.

Zestaw źródeł

> <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/renesans-Sztuka;4019656.html> (fragment, 5. akapit):

W Polsce w okresie renesansu w sztuce dominowała architektura i rzeźba, działali architekci: Franciszek Florentczyk, B. Berrecci (przebudowa Wawelu, Kaplica Zygmuntowska), Santi Gucci; wzniesiono zamki w Ogrodzieńcu, Niepołomicach, Brzegu, a w późnej fazie renesansu w Baranowie Sandomierskim i Krasieczynie, kamienice mieszczańskie, ratusze, centralne kaplice grobowe, powstało urbanistyczne założenie Zamościa (B. Morando

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Polska-Sztuka-Czasy-nowozytne;4575123.html> (fragment, 1. Akapit)

> Berrecci Bartolomeo, wnętrze kaplicy Zygmuntowskiej PWN <https://encyklopedia.pwn.pl/materialy-dodatkowe/haslo/Berrecci-Bartolomeo-wnetrze-kaplicy-Zygmuntowskiej;1546040.html#prettyPhoto>

> kamieniczki w Kazimierzu Dolnym (Kazimierz Dolny, kamienice Przybyłów fot. B. Kędzierzawska/Archiwum Ilustracji WN PWN SA © Wydawnictwo Naukowe PWN <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Kazimierz-Dolny;3921439.html#prettyPhoto>),

> dziedziniec zamku wawelskiego z krużgankami Kraków, Wawel, renesansowe krużganki fot. J. Bielski/Archiwum Ilustracji WN PWN SA © Wydawnictwo Naukowe PWN <https://encyklopedia.pwn.pl/materialy-dodatkowe/haslo/Krakow-Zamek-Krolewski-na-Wawelu;1030829.html#prettyPhoto>

> ratusz w Poznaniu <http://www.poznan.pl/mim/turystyka/inne-zabytki,p,37,51.html>

Zaproponujcie odpowiednią formę zapisu do lapbooka.

GRUPA 4**Mikołaj Kopernik – słynny astronom wstrzymał słońce ruszył ziemię**

Na podstawie źródeł wyjaśnijcie, na czym polegało odkrycie M. Kopernika, jaki tytuł nosiło jego dzieło i dlaczego odkrycie M. Kopernika nie spotkało się z uznaniem w XVI wieku? Opracujcie rozdział o lapbooka Mikołaj Kopernik- wielki uczony.

Zestaw źródeł:

> plansza z teorią geocentryczną i heliocentryczną (poszukajcie w Internecie odpowiedniego źródła),

> Jan Matejko Astronom Kopernik czyli rozmowa z Bogiem, <https://eszkola.pl/jezyk-polski/astronom-kopernik-czyli-rozmowa-z-bogiem-1352.html>

> Mikołaj Kopernik O obrotach sfer niebieskich (Źródło: M. Kopernik, O obrotach sfer niebieskich, tłum. M. Brożek, Warszawa 1953, s. 45–49.):

Dostatecznie jasno, Ojciec Święty [papież Paweł III], zdaje sobie sprawę z tego, że znajdują się ludzie, którzy gdy tylko posłyszają, iż w tych moich księgach

[...]przypisują jakieś ruchy kuli ziemskiej, zaraz podniosą krzyk, że należy mnie wraz z takim przekonaniem potępić.

[...]I jakkolwiek wiem, że celem myśli uczonego,(...) jest szukanie we wszystkim prawdy, mimo to jestem zdania, że poglądów zgoła różnych od uznanej prawości należy się wystrzegać. [...]

Ale po długim zwlekaniu, a nawet oporze, odwiedli mnie od tego moi przyjaciele [...]. Twierdzili przy tym, że im bardziej niedorzeczna wydaje się teraz przeważnej części uczonych ta moja nauka o ruchu Ziemi, tym więcej wzbudzi podziwu i uznania wtedy, gdy przez wydanie niniejszego dzieła zobaczą, jak mroki niedorzeczności zostaną rozproszone jasnością oczywistych dowodów. [...]Być może znajdują się tacy, co lubią bredzić i mimo zupełnej nieznamości nauk matematycznych roszczą sobie przecież prawo do wypowiedania o nich sądu na podstawie jakiegoś miejsca w Piśmie Świętym, tłumaczonego źle i wykrętnie odpowiednio do ich zamierzeń, ośmielą się potępić i prześladować moją teorię. [...]Dzieła matematyczne pisane są dla matematyków, którzy, o ile się nie mylę, dostrzegają, że te moje trudy przyniosą pewną korzyść przecież Kościołowi powszechnemu [...].

> Paweł Jasienica Polska Jagiellonów, Warszawa 1979, s. 338-339:

Mikołaj Kopernik, urodzony w Toruniu w roku 1473, studiował kolejno w Krakowie, Bolonii, Padwie i Ferrarze. Sprzeczność w powszechnie dawniej uznawanym systemie geocentrycznym Ptolemeusza dostrzegł nie później niż w roku 1495. Było to w Krakowie. Pomysł nowej, heliocentrycznej teorii przyszedł pewnie w Rzymie, w roku 1500 czy 1501. Poglądów swych popularyzować nie lubił, zwierzał się tylko gronu najbliższych przyjaciół, osobom stojącym wysoko pod względem umysłowym (życiowe, codzienne dobro ogółu wcale nie

było mu obojętne: wszechstronnie utalentowany, zajmował się nie tylko reformą pieniądza, lecz również kierował budową wodociągów we Fromborku i podobno w Kwidzynie. Głuche wieści o nowej teorii rozchodziły się jednak po całej Europie jeszcze przed wydaniem książki (O obrotach sfer niebieskich przypis Beata Buchwald), wszędzie budząc takie samo echo. W Elblągu jakiś trefniś wyśmiewał je podczas jarmarku, Norymberga kazała wybić specjalną monetę, wyszydającą uczonego, a Luter grzmiał: <<Ten błazen chce wyrzucić całą sztukę astronomii>>.”

GRUPA 5

Na podstawie materiałów źródłowych przygotujcie do lapbooka rozdział Upowszechnienie książki i szkolnictwa.

Zestaw źródeł:

> mapa Nauka, kultura i narodowości w Rzeczypospolitej w XVI wieku, Atlas historyczny. Od starożytności do współczesności. Gimnazjum, Nowa Era Warszawa 2016, s.49

> H. Samsonowicz, J. Tazbir Tysiącletnie dzieje, Wrocław 2000, s. 133-134 (fragment dotyczący rozwoju j. polskiego i drukarstwa):

Język ojczysty (...) doskonalił się pod piórem Mikołaja Reja, aby osiągnąć szczyty perfekcji w utworach Jana Kochanowskiego i Mikołaja Sępa- Sarzyńskiego. Niemałą rolę odegrali również sami drukarze, których warsztaty powstawały głównie w Krakowie (Ungler, Wietor, Szarffenbergowie), a także wszędzie tam, gdzie powoływał je do życia mecenas mieszczański (Prusy Królewskie) oraz hojna protekcja magnacka i szlachecka (Brześć Litewski (...)). Już w początkach wieku XVI ukazała się pierwsza polska książka (...) Raj duszy Biernata z Lublina.

Pytania pomocnicze do analizy mapy i tekstu:

1. Policz, ile drukarni funkcjonowało na terenie Rzeczypospolitej w XVI wieku i zastanów się, jaki to mogło mieć wpływ na upowszechnienie się książki?
2. Wymień miasta, w których funkcjonowały szkoły wyższe?
3. Kto fundował drukarnie?

Zaproponujcie odpowiednią formę zapisu do lapbooka.

GRUPA 6

Poeci i pisarze

Na podstawie fragmentu źródła przygotujcie rozdział Poeci i pisarze doby renesansu. Poszukajcie w dostępnych źródłach informacji, kto jest autorem zdania A niechaj to narodowie wždy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają i jaką ideę ono zawierało?

Źródło:

H. Samsonowicz, J. Tazbir Tysiącletnie dzieje, Wrocław 2000, s.139:

Tematem godnym wielkiej literatury stały się natomiast osobiste przeżycia ludzkie. Kochanowski opisywał w Trenach ból ojca po zgonie ukochanej córki. Rej sławił uroki życia ziemianina domatora. [...]. Innym charakterystycznym rysem kultury polskiego odrodzenia był jej ścisły związek z ówczesnym życiem politycznym, potrzebami państwa oraz postulatami jego reformy. Refleksje tych spraw znajdziemy nie tylko w publicystyce polemicznej, tworzonej na potrzeby chwili, ale i w literaturze pięknej: Krótkiej rozprawie Mikołaja Reja czy Odprawie posłów greckich Jana Kochanowskiego, będącego pierwszym polskim dramatem politycznym.